

Issues in Reproductive Medicine: Solutions for “Halachic Infertility” – 5/16/10 Medical Halachah at BAYT

I. Background

- A. פותחין and thanks for the breakfast food
- B. Bringing this up less because of the specific case, and more because of what it teaches us about halachic process and certain significant issues in reproductive medicine
- C. The biology of the ovulation cycle – provide wikichart from http://he.wikipedia.org/wiki/%D7%A2%D7%A7%D7%A8%D7%95%D7%AA_%D7%94%D7%9C%D7%9B%D7%AA%D7%99%D7%AA
 1. Normal cycle is 28-30 days
 2. Ovulation is generally about 14 days before the bleeding starts – so it’s 14-16 days after the previous bleed began, and right after she finishes her niddah period. Some writers (such as Katie Singer, *Garden of Fertility*) contend that niddah thus helped fertility classically. See also Niddah 33 and Niddah 25.
 3. But if her cycle is short – 24-25 days, perhaps – then ovulation and prime fertility takes place while she is still a niddah

D. Halachah

1. Basic niddah cycle
 - a. Biblical niddah – 7 days even with blood
 - b. Biblical zavah – Hefsek and then 7 clean days
 - c. Biblical poletes – 72 hours (6 onot)
 - d. Today: 5 days, then hefsek, then 7 nekiyyim
2. Origin of today’s niddah practices
 - a. Treating niddah like zavah
 - (1) Niddah 66a – Treating all blood like Zavah, to require that the 7 days come only after bleeding has stopped
 - (2) Tur Yoreh Deah 183 says it was a concern that grew out of confusion over what is, and is not, dam
 - b. Five days for poletes
 - (1) Shloshes yamim at Har Sinai, per Shabbos 86b
 - (2) Tosafot Niddah 31a רואה says it is relevant for husband, not just for tumah. Raavad disagrees; see Biur haGRA Yoreh Deah 196:31 for more
 - (3) Rama in Shulchan Aruch Yoreh Deah 196:11 brings it

E. The problem of early ovulation

1. History of the issue - 1970 – Prof. Toaff, “הגורם הדתי לעקרות” in הרפואה Vol. 78 pg. 162-166
2. Frequency of this problem
 - a. Assya 1:149 reports an American study that found 3% of women have cycles of 26 days or shorter
 - b. Assya 1:150 reports a study of 512 cycles – granted that these were not necessarily typical for the women involved – in which 21% of them resulted in ovulation before Day 1.
 - c. Add in the women who have extended bleeding such that they cannot go to mikvah at 12, too.
 - d. Particular issue as women age

II. Overview of treatment options

- A. Hormones to delay ovulation
- B. Artificial Insemination during niddah
- C. IVF implanted (after niddah)
- D. Change the halachic niddah period
 1. Remove the fifth day of poletes
 2. Remove chumra d’R’ Zeira if she will finish bleeding before the close of 5 days

III. Exploration of each method

- A. Hormones are the simplest solution for premature ovulation
 1. Different kinds - Estrogen, Progesterone, Clomiphene citrate
 2. Up-side – Easy, avoids halachic problems of the other approaches
 3. Down-sides
 - a. General Practical

- (1) Don't always work
 - (2) Concern for breast cancer risk
 - (3) Don't help for the issue of extended bleeding, only for the too-short ovulation cycle. Chazon Ish did suggest that there are medicines to handle extended bleeding as well.
 - b. Practical concerns for specific ones
 - (1) Estrogen – Occasional problem with bleeding when one stops taking the pills
 - (2) Progesterone – May make entry by the semen more difficult
 - (3) Clomiphene citrate – Increases risk of multiples at higher doses; not sure about the dosage level here
 - c. Halachic – May have Shabbos issues regarding medicine, but that's for another shiur
- B. Artificial Insemination when she ovulates, which is during niddah
1. Up-side – Decent success rate
 2. Down-side
 - a. Practical – Expensive and time-consuming
 - b. Halachic
 - (1) Is it called Shazal?
 - (a) Bereishis Rabbah 26:4 describes sin of dor hamabul as including spilling seed on eitzim/avanim
 - (b) Tzitz Eliezer 9:51:4:3 cites Divrei Malkiel 4:107-108 as prohibiting, because he is being motzi zera l'vatalah, and just depending on the doctor to put it in
 - (c) Maharsham 3:268 – No, because it doesn't go to waste, but only for she'at hadchak. Cites sources to support the idea.
 - (1) Rosh Beitzah 2:17 against removing flame from one candle to put it on another, on Yom Tov. But that may be different because the issue isn't derech hashchasah there, like here
 - (2) More comparable to Shut Rama 100:10 on erasing the Name of HaShem for the sake of fixing
 - (3) Same permission in R' Shlomo Zalman in Noam 1:165/Assya 1:162
 - (2) Is the child a ben niddah?
 - (a) The matter of ben niddah
 - (1) Vayyikra Rabbah Metzora 15
 - (2) Kallah 1:16 – Az panim may be a ben niddah
 - (3) But the fundamental question is: Is it about the status of a woman as a niddah, or is it because they violated this issur?
 - (b) So is this child a ben niddah?
 - (1) Bach Yoreh Deah 195 cites Hagahas Rabbeinu Peretz to Smak to say that she may lie on her husband's sheets and not worry that if she gets something and becomes pregnant the kid will be a ben niddah
 - (2) Yabia Omer Even haEzer 2:1:10 notes that others disagreed with Hagahas Rabbeinu Peretz, but he chose to rely on it for case of need
 - (3) In practice
 - a) Maharsham 3:268 does not want to do it because of chomer haissur
 - b) Igrot Moshe Even haEzer 2:18, Yabia Omer Even haEzer 2:1 say it's fine
 - (c) Should she go to mikvah to mitigate the problem?
 - (1) Minchat Yitzchak 1:50 – Some permit tevilah after 7 days, so no longer a niddah d'orayta
 - (2) Igrot Moshe Even haEzer 2:18 – Don't go to mikvah, lest that cause confusion thinking she may live with him
 - (3) Does this fulfill PUR? If not, perhaps the justification is lost
 - (a) I would argue that this may not be relevant; poskim seem to call it שעת הדחק on the basis of their tzaar, and not because of kiyum of this mitzvah. Nonetheless, here's the discussion:
 - (b) The central case: Chagigah 15a Woman who becomes pregnant in tub
 - (1) Chelkas Mechokeik Even haEzer 1:8 unsure, cites Maharil Likutim 3 who calls Ben Sira the son of Yirmiyah, born this way, apparently to show that this is considered his son

- (2) Beit Shemuel Even haEzer 1:10 seeks to prove it does, from the Hagahas Rabbeinu Peretz, since we say that if she was on a stranger's sheet then her kid might one day marry a sibling
 - a) But Birkei Yosef challenges this – Perhaps for yichus it's his kid, but not for fulfilling PUR since there was no sexual act
 - (3) Taz there argues that one did not, because it happened on its own.
 - (c) Minchat Yitzchak 1:50 - But this case may be different, since it is not automatic but rather through great effort, and because here we don't doubt that it is from the husband if he watches.
 - (1) Tzitz Eliezer 9:51:4:3 entertains this idea, but rejects it since there is still no beilah, and Yaavetz 2:96 on the bathtub case said the issue is lack of beilah
 - (d) R' Shlomo Zalman in Noam 1:165/Assya 1:162 – Machlokes, majority say Yes.
- C. IVF implanted after niddah
 - 1. Up-side – Decent success rate
 - 2. Down-side
 - a. Practical concerns – Expensive and time-consuming
 - b. Halachic concerns
 - (1) Shabbos and Yom Tov issues, beyond the scope of this shiur
 - (2) Tzitz in Asya 5 – Shazal, even worse than with the case of artificial insemination.
 - (a) Some isn't used, like eitzim va'avanim,
 - (b) Further, the husband has normal abilities here, not like case of AI where they withdraw seed in order to defeat a problem with his ability to deliver it
 - (3) Tzitz in Asya 5 – Might not be pru urvu, even worse than in the artificial insemination case
 - (a) Even those who say it counts when in vivo, in vitro is even more separate from the guf
 - (b) Doesn't fulfill יצרה לשבת either because it's not derech haolam (takes this as a given?)
 - (4) Tzitz in Asya 5 – Maternity issues
 - (a) If Kiddushin 69a says that there is no yichus when impregnating a shifchah because she has no relationship with you (per understanding of Maharam Schick Yoreh Deah 248), how will there be a relationship with a product of a test tube?! The egg, once removed from the other, may not be considered part of her, and therefore the embryo has no yichus to her.
 - (5) Tzitz in Asya 5 – They might use the extra seed for another woman inappropriately
- D. Removing the fifth day
 - 1. Up-side – Easy solution if she just needs one day
 - 2. Down-side
 - a. Practical concerns
 - (1) Won't solve a more-premature case
 - (2) Won't work if she bleeds longer
 - b. Halachic concerns
 - (1) Can we verify that she was separate from her husband beforehand?
 - (a) Tzitz 9:51:4:2 cites Chazon Ish as permitting removal of Day 5, without any further requirement
 - (b) Others offer approaches, though
 - (1) Har Tzvi Yoreh Deah 157 suggests to skip tevilah for one cycle, so that she knows she has been separate, and then don't do the 5 days at all. Tzitz 14:92:2 follows suit. It's based on Shach Yoreh Deah 196:22.
 - (2) Igrot Moshe Yoreh Deah 2:84 says to remain apart from him 3 days before veses. Daas Kohen 84 makes same suggestion, without a specific number of days.
 - (2) What about the lo plug? Igrot Moshe Yoreh Deah 2:84 is meikil to suspend the lo plug if she is makpid to remain apart from him 3 days before veses
- E. Removing the chumra d'R' Zeira
 - 3. Up-side
 - a. Easy
 - b. Rosenak – It's a response to specific problems of the time, like Tur 183; we keep track very well today

(<http://www.hazofe.co.il/web/newsnew/katava6.asp?Modul=24&id=51310&Word=&gilayon=2907>)

- c. Rosenak – It's minhag. Relies on Rav Gustman in Kuntresei Shiurim Kiddushin pg. 306-311 (<http://toravoda.org.il/node/587>) – but note that Rav Gustman is talking about where there are no other options, and we do have other options like pills, which Rosenak just doesn't think are warranted
4. Down-side
 - a. It comes from the beis din of R' Yehudah haNasi, per Niddah gemara
 - b. Rambam, Mishneh Torah, Hilchot Issurei Biah 11:10 said not to leave it לעולם
 - c. Ramban said it's now considered halachah pesukah

IV. End

- A. Summary
- B. Closer – Chazal do view it as She'as haDechak for a couple, and PUR is a high priority, so doctors treating such couples should seek counsel from rabbis to find ways to help.

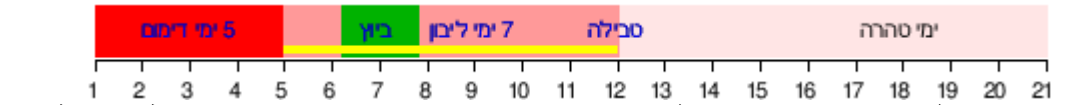
Background

1. http://he.wikipedia.org/wiki/עקרות_הלכתית

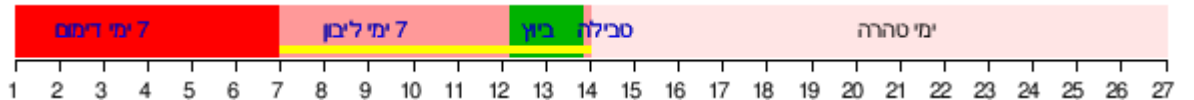
מחזור ממוצע - 28 יום בין תחילת הדימום לתחילת הדימום הבא ודימום ממוצע (5 ימים): (הביוץ יחול ביום-יומיים שלאחר הטבילה).

מחזור קצר - 21 יום בין הדימום לדימום הבא ודימום ממוצע (5 ימים): (הביוץ יחול בימי הליבון).

מחזור רגיל - 27 יום בין הדימום לדימום הבא ודימום ארוך (7 ימים): (הביוץ יחול בימי הליבון).

2. תלמוד בבלי מסכת נדה דף סו עמוד א

אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר רב, התקין רבי בשדות: ראתה יום אחד - תשב ששה והוא, שנים - תשב ששה והן, שלשה - תשב שבעה נקיים. אמר ר' זירא: בנות ישראל החמירו על עצמן, שאפילו רואות טפת דם כחרדל - יושבות עליה שבעה נקיים.

3. רש"י מסכת נדה דף סו עמוד א

בשדות - מקום שאין בני תורה ואינן יודעות למנות פתח נדות מתי הן ימי נדה מתי הן ימי זוב.
שנים תשב ששה והן - לחומרא שמא ראשון סוף זוב ושני תחלת נדה וצריכה עוד ששה אבל שלשה דאילו הוה ימי זיבה צריכה ז' נקיים השתא נמי תשב שבעה נקיים שמא בימי זיבה עומדת.

4. טור יורה דעה הלכות נדה סימן קפג

וכן לעולם משרבו הגליות ותכפו הצרות ונתמעטו הלכות חשו שמא יבאו לטעות באיסור כרת שמא תראה אשה בימי נדתה ששה ימים ויהיה הכל דם טוהר ובשביעי שמא תראה דם טמא וסבורה לטבול בליל שמיני וצריכה עוד שבעה ימים החמירו לטמא כל מראה דם אדום וכדי שלא יבאו לידי טעות בין ימי נדה וימי זיבה הוסיפו חומרא אחר חומרא עד שאמרו שאפילו אם לא תראה אלא טיפת דם כחרדל תשב עליה ז' נקיים כזבה גדולה:

5. תלמוד בבלי מסכת שבת דף פו עמוד ב

אמר רבי חייה ברבי אבא אמר רבי יוחנן: זו דברי רבי ישמעאל ורבי עקיבא, אבל חכמים אומרים: שש עונות שלמות בעינן.

6. תוספות מסכת נדה דף לג עמוד א

רואה הויא וסתרה - אור"י דמשכחת בשמשה בהיתר שתסתור ע"י פליטה אחר ראיית ג' ימים רצופין... א"נ אחר ראייה אחת ואחר תיקון רבי זירא דסופרת שבעה נקיים על טיפת דם כחרדל דמסתמא צריך נמי נקיים מזרע דכעין דאורייתא תקון ומכאן אשה ששמשה וראתה מיד אין לה להתחיל לספור נקיים עד אחר יום ד' דבעינן ו' עונות שלמות וכן פסק ר"ח

7. שולחן ערוך יורה דעה הלכות נדה סימן קצו:יא

הפולטת שכבת זרע בימי ספירתה, אם הוא תוך ו' עונות לשמושה סותרת אותו יום. לפיכך המשמשת מטתה וראתה אחר כך ופסקה, אינה מתחלת לספור שבעה נקיים עד שיעברו עליה ו' עונות שלימות שמא תפלוט; לפיכך אינה מתחלת לספור עד יום ה' לשמושה, כגון אם שמשה במוצאי שבת אינה מתחלת לספור עד יום ה', דקיי"ל אין שכבת זרע מסריח עד שיעברו עליו ששה עונות שלימות מעת לעת; ואם שמשה במוצאי שבת ופליטה ליל ד', קודם עת שימושה במוצאי שבת, עדיין היא עומדת בתוך עונה ששית לשמושה וסותרת, הילכך יום ה' יהיה ראשון לספירתה. הגה: ותפסוק יום ד' לעת ערב, ויום ה' עולה למניין. ויש שכתבו שיש להמתין עוד יום אחד, דהיינו שלא תתחיל למנות עד יום הששי והוא יהיה יום ראשון לספירתה, דחיישינן שמא תשמש ביום הראשון בין השמשות ותסבור שהוא יום, ואפשר שהוא לילה, ואם תתחיל למנות מיום חמישי יהיה תוך ששה עונות לשמושה, על כן יש להוסיף עוד יום אחד דמעתה אי אפשר לבא לידי טעות (ת"ה סימן רמ"ה והאגור בשם ר"י מולין וש"ד וכ"כ מהר"א ומהר"ק שורש ל"ה), וכן נוהגין בכל מדינות אלו, ואין לשנות. ויש נשים שנהגו להחמיר עוד להמתין עד שבעה ימים (שם בת"ה), ואין טעם בדבר והחמיר יחמיר והמיקל נשכר להקדים עצמו למצוה. ויש שכתבו שעכשיו אין לחלק בין שמשה עם בעלה ללא שמשה, וכל אשה שרואה, אפילו כתם, צריכה להמתין ה' ימים עם יום שראתה בו ותפסוק לעת ערב ותספור ז' נקיים (שם בת"ה בשם א"ז ומהר"ק) וכן נוהגין במדינות אלו ואין לשנות (סה"ת וסמ"ג).

Treatment Options: Hormones (Estrogen, Progesterone, Clomiphene Citrate)

Treatment Options: Artificial Insemination

8. בראשית רבה (וילנא) פרשת בראשית פרשה כו:ז

לרוב על פני האדמה שהיו שופכים את זרעם על העצים ועל האבנים

9. רא"ש מסכת ביצה פרק ב סימן יז

ואין ליטול פתילה דולקת מנר זה וליתן בנר אחר דמיד שסלקה מן הנר הוי ליה מכבה ומה הועיל אם חזר והדליק:

10. שו"ת הרמ"א סימן ק

למה לא צותה התורה שיגרש כל אדם את אשתו הסוטה ולא יבוא אח"כ עליה, ומאיזה איסור בא להוציא שצותה התורה למחות את שם הקדוש. אל /אלא/ נ"ל דה"ק, מאחר שבא להוציא מידי ספק ומידי איסורא אין זה בכלל איסור מחיקת השם, שאנו לומדים ממה שכתב ואבדתם את שמם לא תעשה כן לה' אלהיכם +מכות כב, א, והפסוק בדברים יב, יג - יד. ולכן אינו אסור רק כשעושים דרך מחיקה ודרך אבידה להשם, אבל כשאנו עושין זה לשום צורך ותיקון שרי. הלא ידוע לך מהלכות כתיבת ס"ת ותפילין אם נפל טפת דיו על השם דמותר למחקו כדי לתקנו וה"ה בכאן.

11. מסכתות קטנות מסכת כלה פרק א:טז

ר' יהודה אומר עז פנים לגהנם, ובוש פנים לגן עדן. עז פנים, ר' אליעזר אומר ממזר, ר' יהושע אומר בן הנדה, ר' עקיבא אומר ממזר ובן הנדה.

12. ב"ח יורה דעה סימן קצה

מצאתי בהגהות סמ"ק ישן מה"ר פרץ שכתב אשה גדה יכולה לשכב אסדיני בעלה ונזהרות מסדינים ששכב עליהן איש אחר פן תתעבר משכבת זרע של אחר ואמאי אינה חוששת פן תתעבר בנדותה משכבת זרע של בעלה ויהא הולד בן הנדה והשיב כיון דאין כאן ביאת איסור הולד כשר לגמרי אפילו תתעבר משכבת זרע של אחר כי הלא בן סירא כשר היה אלא דמשכבת זרע של איש אחר קפדינן אהבחנה גזירה שמא ישא אחותו מאביו כדאיתא ביבמות (לז ב) עכ"ל:

13. תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף טו עמוד א

אמר להו: [בעילה בהטייה] דשמואל לא שכיח, וחיישינן שמא באמבטי עיברה. - והאמר שמואל: כל שכבת זרע שאינו יורה כחץ אינו מזרעת! - מעיקרא נמי יורה כחץ הוה.

14. שו"ת מנחת יצחק חלק א סימן נ

ומה שנוגע לנד"ד שפיר כתבו האחרונים לחלק, ש"ל שקיים לכ"ע מצות פו"ר, דלא נתעברה מאליה, אלא נעשה מעשה רב והשתדלות גדול שתתעבר

Treatment Options: IVF

15. תלמוד בבלי מסכת קידושין דף סט עמוד א

כל וולד במעי שפחה כנענית, כולד במעי בהמה דמי.

Treatment Options: Removing the fifth day

16. שו"ת הר צבי יורה דעה סימן קנז

ישנה עצה שתוכל לפסוק בטהרה באותו יום שפוסקת ראייתה ותמנה למחרת ז' נקיים, והוא שתטבול לסירוגין דהיינו אם ראתה בא' בניסן לא תטבול באותו חודש כלל ותשאר בטומאתה עד ראייתה השניה ואח"כ ביום שתפסק ראייתה השניה אינה צריכה להמתין כלל ויכולה לעת ערב לפסוק בטהרה ותמנה למחרת ז' נקיים. וזה עפ"י דברי הש"ך (סימן קצו ס"ק כב) שכתב וז"ל: צריכה להמתין ה' ימים בין אם שמשו ובין אם לא שמשו היינו מתחלתה ומשום טעמא דש"ז, אבל אם תוך ימי ספירתה או אחר ה' ימים נתקלקלה וחזרה וראתה דם או כתם פוסקת באותו יום בטהרה ומונה למחרת וזה פשוט, עכ"ל. ומסתברא דזה שכתב הש"ך וחזרה וראתה דם תוך ימי ספירתה לאו דוקא הוא, אלא אפילו אחר ימי ספירתה כל זמן שלא טבלה ונשארה טמאה, דזיל בתר טעמא, דהא כל הטעם של הש"ך הוא שמכיון שהיתה טמאה והיתה אסורה לשמש אין הגזירה של שמשו אטו לא שמשו

Treatment Options: Removing R' Zeira?

17. ר' ישראל זאב גוסטמאן, קונטרסי שיעורים קידושין שיעור כד אות טז

ונסתפקתי כיון דכל עיקר החומרא דז' נקיים בנדה [בזמן שאין בה משום חשש זבה] אינו אלא מחמת מנהג שנהגו בנות ישראל מסתבר לומר שבמקום שמהג זה מונע ממנה הריון כל ימיה ומלבד מניעת מצות פריה ורבייה של בעלה וגם מניעת חוטרא לידה ומרא לקבורה מונע זה גם השלום בית, ובודאי יש לומר דבאופן זה לא נהגו בנות ישראל מעולם בחומרא זו...

18. רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק יא:י

וכל הדברים האלו חומרא יתירה שנהגו בה בנות ישראל מימי חכמי הגמרא ואין לסור ממנה לעולם